

Csaba Bela Nász

PROCEDURA INSOLVENȚEI PERSOANELOR FIZICE

Universul Juridic

București

-2016-

Cuprins

Abrevieri	5
-----------------	---

Capitolul I. Noțiuni introductive privind tratamentul legal aplicabil persoanelor fizice aflate în dificultate financiară	7
--	----------

<i>Secțiunea 1. Considerații generale.....</i>	<i>7</i>
--	----------

<i>Secțiunea a 2-a. Evoluția istorică a reglementării „falimentului personal”</i>	<i>19</i>
---	-----------

Subsecțiunea 1. Din perioada antică și până în epoca modernă	19
--	----

Subsecțiunea a 2-a. Reglementări contemporane în dreptul românesc	22
---	----

Capitolul II. Caracterizarea generală a procedurii insolvenței persoanei fizice.....	30
---	-----------

<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale.....</i>	<i>30</i>
---	-----------

<i>Secțiunea a 2-a. Scopul procedurii insolvenței persoanei fizice.....</i>	<i>40</i>
---	-----------

<i>Secțiunea a 3-a. Caracterele juridice ale procedurii insolvenței persoanelor fizice.....</i>	<i>44</i>
---	-----------

§1. Caracterul administrativ, judiciar sau, după caz, administrativ-judiciar.....	45
---	----

§2. Caracterul colectiv și concursual.....	47
--	----

§3. Caracterul unitar și general	49
--	----

§4. Caracterul egalitar	52
-------------------------------	----

§5. Caracterul de remediu sau de executare silită.....	53
--	----

<i>Secțiunea a 4-a. Principiile procedurii insolvenței persoanei fizice.....</i>	<i>54</i>
--	-----------

Subsecțiunea 1. Principiul acordării unei șanse debitorilor de bună-credință de redresare a situației financiare, prin intermediul unui plan de rambursare a datoriilor	58
---	----

Subsecțiunea a 2-a. Principiul facilitării negocierii/renegocierii amiabile a creanțelor și a încheierii unui acord al creditorilor cu debitorul asupra planului de rambursare a datoriilor.....	62
Subsecțiunea a 3-a. Principiul sprijinirii ieșirii din starea de insolvență a debitorului, inclusiv prin descărcarea de datorii, în condițiile legii, într-un mod sistematic și rațional, astfel încât debitorul să fie motivat să facă eforturi pentru a desfășura activități generatoare de venituri, să fie facilitată reinsertia acestuia în mediul social și contribuția sa la viața economică a comunității, conform cu nivelul de pregătire profesională și experiența acumulată	66
Subsecțiunea a 4-a. Principiul maximizării, printr-o procedură colectivă, a gradului de recuperare a creanțelor și a gradului de valorificare a activelor	69
Subsecțiunea a 5-a. Principiul asigurării, în cadrul procedurii colective, a unui tratament echitabil al creditorilor și a unui tratament egal pentru creditorii de același rang	70
Subsecțiunea a 6-a. Principiul recunoașterii drepturilor existente ale creditorilor și respectarea ordinii de prioritate a creanțelor, având la bază un set de reguli clar determinate și uniform aplicabile.....	72
Subsecțiunea a 7-a. Principiul asigurării unor proceduri de insolvență eficiente, inclusiv prin mecanisme adecvate de comunicare și derulare a procedurii într-un termen rezonabil, într-o manieră obiectivă și imparțială, cu minimum de costuri pentru creditori, debitori, instituții și autorități publice, precum și pentru orice alte entități implicate	77
Subsecțiunea a 8-a. Principiul asigurării unui grad ridicat de transparență și previzibilitate în procedură, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului și cu protejarea datelor cu caracter personal.....	84
<i>Secțiunea a 5-a. Participanții la procedurile de insolvență reglementate de Legea nr. 151/2015.....</i>	<i>88</i>

Subsecțiunea 1. Organele care aplică procedura și atribuțiile lor	90
§1. Comisia de insolvență.....	91
§2. Administratorul procedurii	129
§3. Lichidatorul pentru procedura insolvenței persoanelor fizice	145
§4. Instanțele judecătorești.....	158
Subsecțiunea a 2-a. Jurisdicția procedurilor de insolvență aplicabile persoanelor fizice.....	162

Capitolul III. Condițiile aplicării procedurii insolvenței

persoanelor fizice.....	177
<i>Secțiunea 1. Debitorul – subiect pasiv al procedurii de insolvență reglementate de Legea nr. 151/2015.....</i>	<i>177</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Insolvența debitorului</i>	<i>200</i>
Subsecțiunea 1. Insuficiența fondurilor bănești disponibile	206
Subsecțiunea a 2-a. Neplata datoriilor certe, lichide și exigibile.....	214

Capitolul IV. Procedura de insolvență pe bază de plan

de rambursare a datoriilor	229
<i>Secțiunea 1. Definiția și caracterele procedurii de insolvență pe bază de plan de rambursare a datoriilor.....</i>	<i>229</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Declanșarea procedurii de insolvență pe bază de plan de rambursare a datoriilor</i>	<i>230</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Primele măsuri ale administratorului procedurii.....</i>	<i>246</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Planul de rambursare a datoriilor.....</i>	<i>254</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Închiderea procedurii de insolvență pe bază de plan de rambursare a datoriilor</i>	<i>274</i>

Capitolul V. Procedura de insolvență prin lichidare

de active.....	277
<i>Secțiunea 1. Definiția și caracterele procedurii de insolvență prin lichidare de active.....</i>	<i>277</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Declanșarea procedurii judiciare de insolvență prin lichidarea activelor debitorului.....</i>	<i>278</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Desfășurarea procedurii judiciare de insolvență prin lichidarea activelor debitorului.....</i>	<i>286</i>

<i>Secțiunea a 4-a. Închiderea procedurii judiciare de insolvență prin lichidarea activelor debitorului.....</i>	295
<i>Secțiunea a 5-a. Anularea actelor frauduloase încheiate de debitor în dauna creditorilor.....</i>	297
Capitolul VI. Procedura simplificată de insolvență.....	307
<i>Secțiunea 1. Definiția și caracterele procedurii simplificate de insolvență</i>	307
<i>Secțiunea a 2-a. Declanșarea procedurii simplificate de insolvență</i>	309
<i>Secțiunea a 3-a. Derularea procedurii simplificate de insolvență</i>	316
<i>Secțiunea a 4-a. Închiderea procedurii simplificate de insolvență</i>	320
Capitolul VII. Eliberarea de datoriile reziduale	322
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de „eliberare de datorii reziduale”</i>	322
<i>Secțiunea a 2-a. Eliberarea de datorii reziduale ca efect al respectării planului de rambursare a datoriilor sau a condițiilor procedurii simplificate de insolvență.....</i>	324
<i>Secțiunea a 3-a. Eliberarea de datorii reziduale în cazul procedurii judiciare de insolvență prin lichidare de active</i>	326
Capitolul VIII. Transmiterea calității procesuale în procedura insolvenței	334
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	334
<i>Secțiunea a 2-a. Decesul debitorului înainte de deschiderea unei proceduri de insolvență.....</i>	338
<i>Secțiunea a 3-a. Decesul debitorului după aprobarea sau confirmarea unui plan de rambursare a datoriilor</i>	339
<i>Secțiunea a 4-a. Decesul debitorului în cursul procedurii judiciare de insolvență prin lichidare de active</i>	344
<i>Secțiunea a 5-a. Decesul debitorului în cursul procedurii simplificate de insolvență.....</i>	345
Capitolul IX. Interdicții și sancțiuni în procedura insolvenței.....	348
Concluzii	350
Bibliografie	359

CAPITOLUL I

Noțiuni introductive privind tratamentul legal aplicabil persoanelor fizice aflate în dificultate financiară

Secțiunea 1

Considerații generale

Ca o consecință a crizei financiare globale, ale cărei efecte au ajuns și în țara noastră, legiuitorul român s-a văzut nevoit să actualizeze legislația în materie de insolvență, trei momente fiind de remarcat: pe de o parte, în anul 2009, a fost adoptată Legea privind introducerea concordatului preventiv și mandatului ad-hoc¹, iar în anul 2013, Ordonanța de urgență a Guvernului privind criza financiară și insolvența unităților administrativ-teritoriale²; pe de altă parte, după ce în ședința de Guvern din 1 octombrie 2014 executivul a avizat favorabil proiectul Legii privind insolvența persoanei fizice, în vara anului 2015 a fost publicată în Monitorul Oficial Legea nr. 151/2015³.

¹ Legea nr. 381/2009 a fost publicată în M. Of. nr. 870 din 14 decembrie 2009, suferind, ulterior, mai multe modificări, în prezent fiind abrogată prin art. 344 lit. b) din Legea nr. 85/2014; din titlul oficial al legii abrogate lipsea prepoziția „a”, aceasta nefiind, de altfel, singura greșeală gramaticală.

² O.U.G. nr. 46/2013 a fost publicată în M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013.

³ Legea nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice a fost publicată în M. Of. nr. 464 din 26 iunie 2015 și trebuia să intre în vigoare, potrivit art. 93, la 6 luni de la data publicării sale, cu excepția art. 92 (care vizează constituirea comisiilor de insolvență, modul de întocmire a primei liste a administratorilor procedurii și lichidatorilor pentru procedura insolvenței persoanelor fizice, precum și constituirea secțiunii „Debitori - persoane fizice cu obligații ce nu decurg din exploatarea unei întreprinderi” în cadrul Buletinului procedurilor de insolvență), normă care a intrat în vigoare la 3 zile de la data publicării legii în Monitorul Oficial; prin O.U.G. nr. 61/2015, publicată în M. Of. nr. 962 din 24 decembrie 2015, termenul de intrare în vigoare, prevăzut la art. 93 teza întâi din Legea nr. 151/2015, a fost prorogat până la data de 31 decembrie 2016.

Într-adevăr, implicarea, voluntară sau involuntară, a oricărei persoane fizice sau juridice în realitatea cotidiană nu se poate face fără antamarea, chiar și numai teoretică, a situației financiare puse sub semnul incertitudinii¹. De aceea, în opinia noastră, este foarte important ca orice debitor aflat în dificultate financiară² în primul rând să recunoască faptul că traversează o perioadă anevoioasă din punct de vedere economic, iar în al doilea rând să apeleze la ajutorul creditorilor săi pentru a depăși dificultățile financiare prin care trece întreprinderea pe care o exploatează ori doar persoana sa.

Constatându-se că în cei aproximativ 13 ani cât a fost în vigoare Legea nr. 85/2006, modificată, legislația privind insolvența comercială este concepută pro debitor, ceea ce a condus la deturnarea scopului procedurilor de insolvență (care au devenit un mod de protejare a debitorului, și nu o procedură de maximizare a gradului de valorificare a activelor și a recuperării creanțelor de către creditorii), că vechea abordare legislativă nu a fost de natură să dezvolte planuri de reorganizare reală, ci, dimpotrivă, a furnizat mijloace de tergiversare a momentului intrării în faliment pentru afaceri cu șanse minimale de redresare, că lipsesc mecanismele adecvate care să impună disciplina participanților la procedura insolvenței, durata lungă a procedurii atrăgând costuri asociate foarte ridicate, că nu există pârgii de accesare a finanțării în procedura insolvenței, iar lacunele de reglementare și divergențele de interpretare au condus în timp la dezvoltarea unei conduite a debitorilor în fraudă creditorilor și la o reducere substanțială a interesului creditorilor de a susține reorganizarea unor operatori economici viabili, având în vedere că eficientizarea procedurilor de insolvență și îmbunătățirea protecției drepturilor creditorilor pot contribui în mod substanțial la îmbunătățirea climatului de afaceri, creând, astfel, premisele pentru redresarea afacerilor viabile și recuperarea mai rapidă

¹ A. Buta, *Anularea actelor frauduloase în procedura insolvenței*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 2.

² În conformitate cu pct. 27 al art. 5 din Legea nr. 85/2014, „debitor în dificultate financiară este debitorul care, deși execută sau este capabil să execute obligațiile exigibile, are un grad de lichiditate pe termen scurt redus și/sau un grad de îndatorare pe termen lung ridicat, ce pot afecta îndeplinirea obligațiilor contractuale în raport cu resursele generate din activitatea operațională sau cu resursele atrase prin activitatea financiară” (s.n.).

a creanțelor, actualul context economic impunând luarea unor măsuri rapide pentru crearea premiselor legislative și administrative care să conducă la creșterea eficienței operatorilor economici, la creșterea siguranței circuitului economic și a atractivității investiționale a pieței românești, menținerea dezechilibrului între interesele creditorilor și debitorului în procedură fiind de natură să perpetueze lipsa de eficiență a procedurii (în planul duratei și al gradului de recuperare a creanțelor), Guvernul României a considerat că se impune, în regim de urgență, luarea măsurilor necesare pentru reducerea duratei procedurii insolvenței, prin eliminarea principalelor cauze care generează prelungiri nejustificate, astfel că în ședința din 2 octombrie 2013 a adoptat O.U.G. nr. 91/2013 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență¹.

Acest act normativ, intrat în vigoare în data de 25 octombrie 2013, la 7 zile după aceasta, a fost suspendat pentru o perioadă de 45 de zile, ca urmare a publicării în M. Of. nr. 674 din 1 noiembrie 2013 a Deciziei Curții Constituționale nr. 447 din 29 octombrie 2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor O.U.G. nr. 91/2013.

Întrucât în cele 45 de zile de la publicarea deciziei instanței de contencios constituțional în Monitorul Oficial legiuitorul român nu a pus în acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Legii fundamentale (adică Parlamentul nu a adoptat, în condițiile art. 76 din Constituție, o lege organică în această materie, ordonanța de urgență emisă de Guvern fiind declarată *in integrum* ca neconstituțională), la expirarea acestei perioade, dispozițiile O.U.G. nr. 91/2013 și-au încetat efectele, rămânând în continuare în vigoare actele normative anterioare². Nu pentru mult

¹ O.U.G. nr. 91/2013 a fost publicată în M. Of. nr. 620 din 4 octombrie 2013.

² În acest sens, în chiar considerentele deciziei pronunțate, Curtea Constituțională a statuat următoarele: „Constatarea neconstituționalității prevederilor O.U.G. nr. 91/2013 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență nu are ca efect apariția unui *vid legislativ*, ci determină reîntrarea în fondul activ al legislației a actelor abrogate, după publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial [a se vedea, în același sens, și Decizia nr. 1039 din 5 decembrie 2012 (publicată în M. Of. nr. 61 din 29 ianuarie 2013)]. Curtea reține că în astfel de cazuri, în care se constată ca fiind neconstituționale acte normative care abrogă alte acte normative, nu intervine o «abrogare a abrogării», pentru a se putea reține incidența dispozițiilor art. 64 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 24/2000, potrivit căroră «nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normativ inițial» – dispoziții opozabile legiuitorului în activitatea de legiferare, ci este vorba de un efect specific al

timp însă, pentru că în data de 28 iunie 2014 a intrat în vigoare Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență¹.

Această lege, cunoscută și sub denumirea de Codul insolvenței², are un domeniu limitat de aplicare – potrivit art. 3, „(1) *Procedurile prevăzute de prezenta lege se aplică profesioniștilor, astfel cum sunt definiți la art. 3 alin. (2) din Codul civil, cu excepția celor care exercită profesii liberale, precum și a celor cu privire la care se prevăd dispoziții speciale în ceea ce privește regimul insolvenței lor.* (2) Procedura prevăzută de prezenta lege se aplică și regiilor autonome. (3) Procedura prevăzută de prezenta lege nu este aplicabilă unităților și instituțiilor de învățământ preuniversitar, universitar și entităților prevăzute la art. 7 din Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 324/2003, cu modificările și completările ulterioare” (s.n.).

Art. 3 C. civ.³, la care face trimitere expresă norma mai sus citată, având titlul marginal *Aplicarea generală a Codului civil*, statuează următoarele: „(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor

deciziilor de constatare a neconstituționalității unei norme abrogatoare, efect întemeiat pe prevederile constituționale ale art. 142 alin. (1), care consacră rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției, și ale art. 147 alin. (4), potrivit cărora deciziile Curții sunt general obligatorii. De altfel, Curtea a evidențiat în mod expres această distincție în cuprinsul deciziilor nr. 414 din 14 aprilie 2010 (publicată în M. Of. nr. 291 din 4 mai 2010) și nr. 1039 din 5 decembrie 2012 (publicată în M. Of. nr. 61 din 29 ianuarie 2013), reținând că «acesta este un efect specific al pierderii legitimității constituționale (...), sancțiune diferită și mult mai gravă decât o simplă abrogare a unui text normativ».

¹ Legea nr. 85/2014 a fost publicată în M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014.

² Deși denumirea oficială a Legii nr. 85/2014 este *Legea privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență*, în practică i se spune *Codul insolvenței*, motiv pentru care și noi vom folosi această sintagmă; precizăm totuși că nu este vorba de un veritabil cod pentru cel puțin două motive: a) în cuprinsul noii legi nu este reglementată și insolvența persoanei fizice care nu este profesionist; b) există, în continuare, și alte acte normative care reglementează procedura insolvenței aplicabilă altor entități juridice (a se vedea, spre exemplu, O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară și insolvența unităților administrativ-teritoriale).

³ Noul Cod civil, adoptat prin Legea nr. 287/2009 (publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009), a fost modificat prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011) și rectificat în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011, fiind, în cele din urmă, republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil. (2) *Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.* (3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ” (s.n.).

Așadar, prin noul Cod civil legiuitorul român a schimbat sistemul de reglementare a dreptului comercial: sistemul autonomiei dreptului comercial a fost înlocuit cu sistemul unității dreptului privat.

Noul sistem de reglementare a dreptului comercial este fundamentat pe conceptele de „profesionist” și „întreprindere”, motiv pentru care, pe bună dreptate, în literatura de specialitate s-a afirmat că, deși dreptul comercial continuă să existe, dispariția sa fiind de neacceptat, se impune o nouă abordare a instituțiilor sale¹.

În toate obligațiile civile, respectarea termenului de plată (a scadenței obligației) are o valoare însemnată, chiar dacă este de netăgăduit faptul că, în materie comercială, acest element este mai important decât „forma” în care obligația respectivă a luat naștere, dreptul comercial protejând cu precădere creditorul față de debitor, tocmai pentru a favoriza derularea rapidă a operațiunilor economice.

Dacă profesioniștii pot, din varii motive, să ajungă uneori în încetare de plăți, de ce nu ar putea să ajungă în situații de supraîndatorare și persoanele fizice simpli particulari, care, în cele mai multe cazuri, nu au nici cunoștințe de specialitate economică și nici nu dețin abilitățile necesare pentru a fi niște buni administratori ai propriilor resurse financiare?

Realitatea ne-a demonstrat că și persoanele fizice care nu sunt profesioniști, deci care nu exploatează o întreprindere, pot să ajungă în incapacitate de a-și mai putea plăti datoriile legal asumate, motiv pentru care în statele occidentale, precum SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Japonia, iar de câțiva ani și în multe dintre fostele țări din blocul comunist, cum ar fi Polonia, Cehia, Letonia, Estonia, Lituania (de

¹ St.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, ed. a 4-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 22.

fapt, în aproape toată Uniunea Europeană¹), au fost adoptate reglementări specifice în domeniu.

De altfel, actuala conjunctură economică (scăderea veniturilor populației, creșterea șomajul, deprecierea monedei naționale în raport cu moneda unică etc.) reclamă oferirea unui sprijin persoanelor fizice supraîndatorate din cauze independente de voința lor (este vorba, în special, de cei care au contractat credite în CHF la momentul la care cursul CHF/RON era de aproximativ 2 lei pentru 1 franc elvețian), iar acest sprijin, după cum s-a arătat într-un raport întocmit de BNR în luna februarie 2015², nu putea să constea, din perspectiva costurilor implicate raportat la efectele produse, nici în intervenția băncii centrale pentru a aduce cursul CHF/RON la nivelul din 14 ianuarie 2015 (CHF/RON=3,7), nici în conversia în lei a creditelor denominate în CHF, la cursuri diferite de cursul pieței din ziua conversiei și nici în conversia în lei a creditelor denominate în CHF și în EUR, la cursuri diferite de cursul pieței din ziua conversiei.

Până la apariția Legii nr. 151/2015, mai exact până la intrarea în vigoare acestui act normativ, creditorii care au întârzieri la încasarea ratelor contractuale, dacă beneficiază de anumite cauze de preferință, recurg la procedura de executare silită individuală în scopul satisfacerii creanțelor deținute, însă această procedură este una consumatoare de timp și de resurse, datorită faptului că debitorul urmărit are dreptul să atace, pe calea contestației la executare³, fiecare act de executare silită întocmit de executorul judecătoresc.

¹ Dintre cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, în prezent doar în Bulgaria nu există reglementată o procedură de insolvență a persoanei fizice care nu este comerciant.

² A se vedea, pentru detalii, BNR – Analiza creditelor în franci elvețieni, la adresa http://www.bnr.ro/files/d/Pubs_ro/Analize/R20150210Guv_analiza.pdf.

³ Potrivit art. 712 C. pr. civ., astfel cum a fost el modificat prin O.U.G. nr. 1/2016, publicat în M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016, „(1) *Împotriva executării silită, a încheierilor date de executorul judecătoresc, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați sau vătămați prin executare. De asemenea, se poate face contestație la executare și în cazul în care executorul judecătoresc refuză să efectueze o executare silită sau să îndeplinească un act de executare silită în condițiile legii.* (2) Dacă nu s-a utilizat procedura prevăzută la art. 443, se poate face contestație și în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu. (3) *De asemenea, după începerea*